

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Késíratok nem adtnak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
tűdkre postán küldve
egész évre 4 frt.
félévre . . . 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díj:
3 hasábes petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér óra 15 kr.

Március 15.

Alkalmi beszéd. Tartotta Nagyenyeden 1893. március 15-iki ünne-
pélyen: dr. Werner Gyula.

Nem azért állok az önök színe előtt igentisztelt hallgatóság, hogy e nemzeti ünnepen, nagy történelmi emlékek felemlegetésével pillanatnyi lelkesedésnek szalmattuzét gyujtsam meg szívükben.

Jaj volna a magyarnak, ha nem élne minden polgárában a nemzeti lelkesedésnek az az állandó, örökforrása, mely nélkül a nemzetek nagy tetteket véghezvinni nem tudnak; mely mint nemzeti önérték abban nyilvánul, hogy a magyar ember nem irigylí senki dicsőségét, de büszke rá, hogy magyarnak született; hogy tagja oly népnek, melynek fényes múltjából az ő fejére is esik fény sugar, melynek jelenéért ő is felelős, melynek jövőéért ő is munkál, s ha kell, örömet meghal szolgálatában.

Nem lelkesíteni jöttem hát ide, hanem lelkesedni; erőt meríteni a nagy elhatározások és nagy honfitettek ősi talajából: a polgárságnak, a népnek megmérhetetlen lelkesedéséből.

Önket igen tisztelt hallgatóság így magam előtt látva, könnyű és kellemes feladatnak tartom megemlékezni az 1848. év március 15-éről; jelentőségéről és eredményéről ennek a világraszóló napnak, mikor újító eszmék friss áramlata vonalt el világrészünk felett; mikor a természet ebredésével csodálatos módon összecsett a magyar nemzet ebredése; mikor az égalj tavaszi pompájával összetalálkozott a népek és országok tavasza: a szabadság!

Március 15-én vértől és hirtelen hozzájutott a magyar nemzet, apránként elkobzott államiságához; ez államiság külső kifejezőjéhez, az önálló, felelős magyar kormányhoz; az alkotmányosság biztosítékaihoz: a szabad szóhoz, a szabad gondolatközléshez.

A magyar nemzet kezébe vette, s diadalmasan meghordozta a szabadság tiszta lobogóját, de annak hófehér szövetébe nem esett a kiontott polgárvernek egy cseppje sem. A népek szabadságának e soha elneműnő rozsdoltjától, Isten különös kegyelme megkímélte nemzetünket.

Március 15-ének nagy jelentősége abban rejlik,

TÁRCZA.

Ott az öreg fűzek alatt . . .

Ott az öreg fűzek alatt
Hogyha közel az alkonyat,
Fűbajt regél, minden levél
Oly édesen suttog a szél.

Ott az öreg fűzek alatt
Ábrándozék sokszor sokat;
Ábrándimra a halvány hold
Küldé bűvös, nyájas mosolyt.

Ott az öreg fűzek alatt
Panaszlám el bánatomat;
S ha dalra kelt a fűmlele
Zokogott, sirt szívem vele.

Ott az öreg fűzek alatt
Ássák majdan a síromat,
E sajtó szív, fájó kebel
Édes nyihet csak ottan lel. —

Bedő Béla.

Délibáb télen.

Csak a hófény világít. Zaj hallatszik mindenütt
s az utca mégis oly üres. Két férfi fut a falak alatt, mint két sötét árnyék. Meg-megállnak, mintha gondolkodnának, aztán sietnek tovább. Valami zugás hallatszik. A Maros jege csattog a hidegben. A két férfi megáll.
— Nem megyek tovább, nem tudom, valamtól félek — szól az egyik s akaratlanul fűzi karját barátjához.
— Ugyan Ernő, miféle dolog az! Már egy eszten-deje nem láttak bizonyosan, bizonyosan örülni fognak a viszontlátásnak. Elbeszéljük majd élményeinket, tudod mint régen, ha csak egy órára is voltunk távol. . . Aztán

hogy e napon megdőlt a régi Magyarország, hogy új Magyarország épüljön fölébe.

Mindnyájan tiszteljük ama fényes történelmi arisztokráciát, s a magyar nemességet, mely Magyarország fentartásának terhét annyi századon át dicsőségesen viselte; de azt minden kisebbségünk nélkül elmondhatjuk, hogy a magyar nemzet, mely a legelső magyar embertől, a királytól kezdve, a nép legszegényebb fiáig, minden magyart magában egyesít, sokkal inkább hivatott fenntartani, megerősíteni és nagyvá tenni az országot mint ők, akik bár vitézek voltak a harcban s eszesek a tanácsban, de kevesen valának. Megfogták számban és erőben: meghaltak annyi század viszontagságai közt, hős halállal a csataterén, vagy mártírhalállal a vérpadon, de áldás emlékükre, mindig hazájuk ősi alkotmányáért küzdve!

Helyükbe a népnek érintetlen, őseréjű tömege lépett. A magyar nép kilépett az elmúlt századok ama sűrű homályából, ahol csak terheket viselt, de jogai nem voltak. Átvette örökét, hogy ez a szívünknek oly drága haza az ő gondozásában erős, hatalmas, szabad legyen; hogy behegedjenek sebei, melyeket ellenségeinek keze akkor ütött rajta, mikor féltek azon csodálatos erőtlől, amit Magyarország a magyar nép felszabadítása által nyert.

Ezeket az önálló államélet balszámától immár begyógyított sebeket nincs miért felújítani és érinteni. Annyit mindenesetre bizonyítanak, hogy a magyar nemzet mindenkor kész végrehullásával megvédeni alkotmányát.

Ezen bizonyítékra hivatkozva, hirdethetjük az egész világnak, hogy a magyar nemzet el van határozva megvédeni alkotmányát és szabadságát; el van határozva nemzeti alapon építeni ki államát; el van határozva a nemzeti művelődés, a haladás, a felvilágosodás napfényes utain járni; s el van határozva, hogy arról nem tér le soha, senki kedvéért a visszaesésnek, a nemzeti jellegből való kivetkezésnek, a nemzeti követelmények elejtésének sötét, utatlan utaira, hogy bolyongjon a sivatagban mint olyan nép, mely szolgásgára született s mely a szabadságot meg nem érdemelte. . .

A magyar nemzet összes erőinek szerencsés egyesítésében, ez erők harmóniába hozatalában látom én a márciusi napok nagy jelentőségét.

Március 15-ike ledöntötte a mesterséges gátakat, amiket honfi s honfi közt a rendi alkotmány emelt; megszüntetett minden kiváltságot; kihirdette az egyenlőséget a törvény előtt; az egyenlő jogok terített asztalához leültetett minden magyar embert; bevezette a társadalom különböző rétegeiben fakadt erőforrásokat, az egyesített nemzeti erők nagy medencéjébe; a haza fentartásának kötelességét szétosztotta a nemzet minden polgára közt — szóval az egész magyar nemzet kezébe tette le Magyarország sorsát. . . .

Magyarország sorsa, ime a magyar nemzet kezében van. Ne kicsinyelje senki félszázadnak fényes eredményeit. Ha van még seb ami gyógyításra vár; ha van is kívánsága, aminek a magyar nép megvalósulását várja; ha lelke mélyében hazája teljesebb önállóságának ideálja érintetlenül él is tovább: — azért ne mondja senki, hogy a nemzet nem rendelkezik szabadon a maga sorsa felett.

Igaz, hogy nem bírja az állami önállóságnak minden feltételét, de a törvénynek, s az alkotmánynak szilárd talaján állva, megszerezheti mindazt, amire mint önálló, mint semmi más országnak alá nem vetett államnak szüksége van.

A nemzeti munka, a nemzet anyagi és szellemi erői kifejtésének munkája, a nemzeti öntudat megerősítésének, a nemzeti érzés terjesztésének munkája akadálytalanul folyik tovább.

Ne aggodjunk hát tulságosan, ha állami életünk egén meg jelenik olykor a félreértésnek, az elkedvetlenedésnek, az elcsüggedésnek muló borulata.

Ennek a századnak második felében sok minden megvalósult, amiről Széchenyi korában még álmodoztak; s ami a mi álmunkat képezi, az — lehet — megvalósul még mielőtt egy nemzedék sirba szállna.

Az időtől csak a gyengének van oka rettegni, aki minden órával fogyni érzi erejét; akinél minden perc az eleterő egy-egy lükettését halkítja meg; akinél minden vigasza a keskeny jelen, s kinek a jövőbe vetett hite csüggedezni kezd.

Az erős nemzet kitöltöni igyekszik a jelent s várja a jövőt. Minden órában a jövő felé viszi, csak ön-bizalmát és tetterejét érzi növekedni.

Nyugodtan osztja be életrendjét, nem lesz izgatott, nem lesz ideges, nem siet el semmit. Oly elfordíthatat-

mit szólna Piroksa, ha megtudná, hogy nem hozzá mentünk először. Tudod, mily könnyen haragszik.

— Igazad van, Béla, menjünk.

Siettek tova. Az utat, melyen mentek, sűrű fák kísérték szélűl, kopasz galyaik az egyetlen dísz a zuzmora. Valami szellő kapott be az ágak közé s most ott akar pajkoskodni a száraz galyak között. Nem igen sikerül, mert mindegyre törést, szakadást hallhatni.

Ernő féltéken szemlélte barátját. Mikor ők elmentek, mily szépen féslettek a virágok s mily mohó örömmel vitték az első hóvirágot, az első ibolyát, gyöngyvirágot — Piroksának. Azok elnyitak náluk nélkül. A rózsaszédesnél nem segédkezhetek. Elmult a tavasz, a nyár, még az ősz is. — náluk nélkül. Az idén még az almát sem együtt szedték. Vajon ki segített annak a kis tündérnek? . . .

A Maros jege nagyot roppant, a fák ágai közt még jobban pusztított a szélvész. Mintha csak megértették volna az Ernő gondolatait, a melyek boldogan kalandoztak a tavasz virányain. . . . Hanem ennél a gondolatnál még jobban magához szorította barátját, még jobban kezdett félni.

— Hagyjuk el holnapra, Béla! én olyan kiérdült vagyok, sok utazástól s aztán olyan rémes ez az éjszaka.

A kanyargós utából éppen kiértek az egyenesre, a honnan ellehet látni egész a tulsó dombig mindent, keresztül a Maroson is, még azon a kerten is, a melyik ott van mindjárt előtük s a melynek közepén egy kis ház van. Hanem a fény, mely a kis ház ablakain lövelt rájuk, megdelejezte őket, nem láttak semmit, csak azt a négy kis ablakot, honnan az a fény jött.

— Ugy-e mondtam Ernő, hogy várnak!

— Ki mondhatta meg nekik, hogy jövünk — bosszankodék Ernő, hogy mennyire megrontotta valaki az ők meglepésüket. A nehéz utca-kapu megnyílik s ők belépnek a kertbe. Egész az ablakig hatoltak már. Éles nevetés hangzik ki e pillanatban. Ez a Piroksa hangja, ki tudna más ily édesen, őszintén nevetni. Hanem a nevetést egy nagy, általános, hosszantartó nevetés követte. A

két férfi bámulva fordult egymásfelé s mintegy kérdőleg tekintettek egymásra, ha valjon jó helyt járnak-e? Ernő idegesen kapott barátja karja után. — Gyerünk innen, nem jó helyt járunk, nem tudom, olyan idegen itt minden. Aztán ez a zaj, láрма, gyerünk.

E percben megnyílt az ajtó s azon egy kis leány tűnt elő, de idegen alakot látva, az első pillanatban visszazakapta kis bodros, szőke fejét. Ernő megismerte s csendesen szólította meg — Honka!

A kis leány megismerte a hangot. Egy pillanat alatt egy kiáltással odarohant Ernőhöz, ki ölébe vette. Aztán elkezdett csevegni őssze-vissza mindent, hogy mennyire várta, milyen rég már, hogy elment, mennyit emlegették játékokban, futkározás alatt a kertben, este imájukban, hogy a mióta elment mennyi változás történt, nekik meghalt egy nagynénjük, a ki neki is bábukat küldött s cukrot, éppen olyan édeset, mint a milyent Ernő hozott volt. . . .

A kis fecsegő szünetet tartott, mintegy várva, ha vajjon nem nyúl-e Ernő most is zsebébe, mint akkor. . . .

Ernő felakarta használni e kis szünetet, valamit akart kérdezni, de nem kapott szót s kérdőleg tekintett Belára.

— Gyerünk innen Ernő! — szolt most már Béla, — gyerünk; igazad volt; ilyenkor kár visitet kitérteni. Hanem most már nem tudott menni ő sem, ólom lábait mozdítani sem bírta. Béla karofogta vinni akarta magával. Valami borzasztó sejtelen gyötörte, melytől ha igaz talál lenni, nagyon feltette barátját. Az a nagy poháresengés, nagy zaj, melyből kikitör a Piroksa nevetése, a szokatlan népszerűség odabent, mindez, mintegy borzasztó álm vonult el előtte. A kis leány csevegéseit, azt ő nem értette. A z a kinos sejtelen nem engedte figyelni semmire, attól nem tudott szabadulni, félt tőle. Tudott volna-e hűlen lenni? Van-e Isten az égben, ha ez így történik? Van-e érzélem, legyen az bármily szent és őszinte, a melyik örök, állandó lenne, ha ez nem volt az, a melyet eskü nélkül ugyan, édes pillantásokkal, édes csókkal ott a kis fűzfá alatt, a kis lugasban pécéltetett meg a lett

lanul, mint a végzet, látja maga előtt céljai beteljesülését és tudja, hogy az ő jövőjének óramutatóját semmi sem akaszthatja meg, belső erőtől hajtott mozgásában.

Ezért én 1848. Március 15-ének évfordulóján hirdetem a békés fejlődésnek, a törvények nyugodt uralmának, a türelemnek és okos várakozásnak politikáját.

És hirdetem mindnyájunk erős meggyőződését, hogy ha Magyarország mint nemzeti állam teljesen konszolidálva lesz, az ő hatalmán és erején, mint gránit-oszlopon fog nyugodni a magyar király trónja biztonsága.

A magyar király és magyar nemzet hűségét és szíves támasztását a haza boldogságának, jólétének és erejének soha ki nem apadó forrásává válik.

A nemzeti boldogulásnak oly aranykora fog bekövetkezni, ha ez összetartás fenmaradásának reménye nem egy halandó fejedelem drága életéhez lesz kötve, hanem nemzeti intézmények egész sora által örök időkre biztosítatik, hogy a magyar ember még azon dicsőséges múlt után sem fog visszahajtozni többé, melyről március 15-ének nagy dalnokai oly szépen írá:

„Óh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka.
Magyar tenger vizében hunyt el
Észak, kelet, dél hullócsillaga.”

A népek nagyságának emléke nem tűnik el a földről nyomtalanul mint az árnyék. Meg van örökítve a történelemben, nemzedékről-nemzedékre tovább él a hazafiak szívében, képzeletében, vágyakozásában és feltámad a nemzet akaratából a nagy veszedelemnek, vagy a nagy lelkesedésnek napjaiban.

A nemzetek nagyságát nem az ország területe és népessége; sem a kardnak szerencsés vagy kevésbé szerencsés kalandozásai; sem a terjeszkedés és hódítás politikájának kisebb-nagyobb sikere szabja meg többé. Korunkban egy nép sem tarthat számot a nemzet-nagyság nimbuszára, ha nem áll valamely eszmének, ha nem áll a művelődésnek, ha nem áll az egész emberiségnek, ha nem áll a szabadságnak szolgálatában.

Akarja-e a magyar nemzet, hogy a szó ezen nemesebb értelmében vett nagyság glóriája övezze homlokát?

Akarja-e, hogy amint vítezésének, harcainak féltelmetes híret ó-német egyházi énekek és könyörgések őrzik: „a magyarok fegyverétől ments meg uram minket”, ugy most kulturájának, haladásának, szellemi fejlődésének fénye, mint a villámlás, meglátszódjék kelettől nyugotig?

Akarja-e a magyar nemzet, hogy a napi politika zűrzavarai és mátló holnapra változó ködképei között, szeméit azon álló csillagra fűgessze, mozdulatlanul, mely a haza jobbait századokon át vezette; mely csillagnak fénye néha eltűnt a nemzeti szerencsétlenség sötét ködtömegében, vagy a nemzet elnyomásának, a Karrafák korának vérvörös felhőiben, de diadalmasan elő tűnt

erős, átható, s eddig azt hitte állandó? — Egymást üldözték a gondolatok, zúgtak, kóvályogtak; majdnem megsemmisülve állt ott Ernő, nem hallgatva sem Béla kéréseit, sem Ilonka csevegését. Beszélhetett ő örömről, bánatról, a miért a kis kanári azóta megszűnt élni. Beszélhetett, cseveghetett akármiről, Ernő csak egyet hallott, a furdaló lelkiismeret kínzó szavát, a fájdalmas sejtelmét s azt az éles sikolyt, mely az egész zajból kihallatszik. — Oh milyen szerencsétlen vagyok, oh, milyen nyomorult! — rebegé. — És ő milyen kegyetlen. Ha tudná, mit érnek szívében e percben, még sem tenné tán. Vagy olyan az az érzés, hogy nem érzi meg az ő közelségét. Ő nevet benne, ép oly őszintén szívből, mint a milyen szívből sirt ott, a kis padon, mikor bucsuztam, s most ki tudja kinek... eh! és én még siratom, féltetem őt?! A család, kegyetlen tán éppen most azon nevet, hogy mint bolondított el ő akkor engem. Nem, ő nem lehet olyan kegyetlen, ő nem tenné azt. — Ugy-e Ilonka? ejté ki akaratlanul ajkán.

— Ugy bizony Ernő! A kis kanári is meghalt, te is elmentél, a nagyeni is meghalt, oh, annyit sirtunk hárman. Aztán egyszer jött hozzánk egy bácsi, te nem ismered azt, aztán az is hozott nekem cukrot, hozott más kanarit s aztán ismét nem sirtunk többé.

Ernő majdnem vonaglott e szavak hatása alatt. Béla szelíden karonfogta s igyekezett elvonni e helyről. Ilonka folytatta csevegését.

— Egyszer aztán elkezdtek varrni, hozattak szép butorokat, szép ruhákat s ott tűnn, a fűfa alatt, melynek sárguló levelei már hullani kezdettek, annyit énekeltek, olyan szép énekeket... A magától is énekeltek egyszer, de azt mondta Piroska, hogy ez nagyon szomorú, ezt ne fűjják többé. Pedig én szeretem ám azt a szép nótát; meg is tanultam — s el kezdé dudolgatni:

„Majd ha az a rózsabokor elhervad,
Az én szívem bánatában meghasad...”

Ha tudta volna: milyen fájdalmat okoz!

Elekes Imre.

(Folyt. köv.)

ujra? A szabadság ezen álló-csillaga után akar-e indulni mindig a magyar?

Oly kérdések melyekre csak a jövő adhat feleletet. S oly feladatok, melyeknek a magyar nép csak akkor felelhet meg igazán, ha királyával szorosan összefogva, egymást megértve, egymást támogatva képviselik azon egységes, összeforrt alkotmányos nemzeti akaratot, mely előtt, ha kitartással párosul, meghajlik maga a kifürkészhetetlen végzet is, mely a népek és országok sorsa felett lebeg.

És most szíves türelmükért köszönetet mondva, március 15-ének évfordulóján azzal fejezem be igénytelen szavaimat, ami a magyar embernek ugyszólván imádsága lett:

Éljen a király! Éljen a haza!

Nagyenyed város hazafias közönségének ünnepe.

— 1893. március 15-ikén. —

Vannak eszmék, melyeknek tüze minden igaz embert hevít, lelkesít. (Már persze mindenkit a maga módja szerint; némelyek szobáikba zárkozva „szoloz“-nak a lelkesedésben, mások beleolvadnak a hasonló tüzűl égő tömegekbe s lelkesednek közösen.) Ilyen eszmék nálunk, magyaroknál azok, a melyeknek az 1848-iki március Idusa adott életet. Felejthetetlen eszmék! felejthetetlen nap! melyeknek minden igaz magyar ember szívét meg kell dobogtatniok! Oh hogy megváltozott azoknak hatása alatt, felettünk az időnek járása! Sorsunk addig a végső elnyomás felé haladt, s akkor egyszerre csak mintegy varázs-vessző ütésére megfordult, a kiszabadulásnak, az életnek ösvényére! — De minek beszélem el? minek emlékeztetsek? hiszen ennek a szent emlékek ott kell élnie mindnyájunk szívében.

Aztán nem is föladatom ez most! Csupán azzal akarok beszámolni, hogy mi módon tett eleget városunk hazafias közönsége azon kötelességének, melyet ama dicső eszmék évfordulójának megünneplése képezett.

Tehát ünnepeleink!

Ünnepeleink, midőn nemesek e föld s e föld többi fiai ünnepeleket, de ünnepelelt az ég is redőitlen, felkeltelen, mosolygó-sugárzó arccal. A nap délután, midőn az ünnepély zöme folyt, ragyogva-ragyogott és — tudja Isten! talán csak én éreztem úgy, vagy tényleg is úgy volt — még ez évben nem küldött egyszer sem oly heves sugárakat a földre, mint ekkor, Dél előtt még zúgtak a szelek, csatáztak az elemek, de talán csak azért hogy aztán annál derültebb tegyék az eget. De hát nagyban nem így volt ama nagy napokban? nem-e tusák közepette süfött ki szabadságunk napja? s vált életünk derültté? ... Mondom: az idő is emlékünnepet ült.

Mi pedig ünneplésünkhöz a lelkesítésnek mámorító poharát már délelőtt megízleltük. A Bethlen-főiskola ifjuság tartotta élénk.

Délelőtt 10 órakor főiskolánk díszes imatermében rövip, de megkapó hálaadó istentisztelet folyt le meglehetősen szép számmal összesereglett közönség jelenlétében. Az ifjuság hazafias énekei közt Gönczi Sámuel IV. é. theologus tartott egy igen szép ünnepi imát.

Az ünnepély zöme, — mint említém, — délután folyt le. A kibocsátott program szerint 2 órakor lett volna a gyűlekezés, taracklővések jelzésére; de közönségünk nem igen várta a jelzést s már 2 óra előtt kezdett gyülekezni. 1/3 óratájt már igen szép számú s válogatott közönség foglalta el az újváros-ház előtti tért, hol az ünnepély első szakasza volt lefolyandó. Rég időtől fogva nem látott még e tér egy oly nagy néptömeget, mint a miúé ez volt, a melyben társadalmunk minden rétege bőven képviselve volt. Intelligens hölgyeink is igen szép számmal jelentek meg.

Fél 3 óra után sorakoztunk körmenetre, s miután a város-házi erkélyről polgári leányiskolánk kedves növendékei elzengtek csinosan, Petőfi „Houfidal“-át, a körmenet csakhamar el is indult elől a kollégiumi zenekarral, aztán a 48—49 es honvédekkel majd a kollégiumi fiatalsággal, a tüzeltő zenekarral az iparos egyletek képviselőivel és még sok másokkal. Kiemelendőnek tartom itt a többieké mellett a fiatalság példás rendjét, melyet minden felsőbb rendelkezéstől menten maga a fiatalság, illetőleg annak, ifju, önképzőkori előljárósága tartott fenn. — A körmenet a várat kerülte meg az említett két zenekar változtatott indulói mellett s aztán visszatért, honnan kiindult, a város-ház előtti ténre.

Itt az „Iparos egylet“ dalköre ügyesen elénekeltvé Schumann gyűjtődését, az „Élj őseink hasájá“-t, Barthos Gábor II. é. th. állott ki az erkélyre, talpig magyarban s szavalt a „Talpra magyar“-t lelkesen s lelkesítő. Sűrű taps jutalmazta.

Az I. szakaszt Kölesei „Hymnus“-a zárta be, melyet a rezes zenekarjátéka mellett énekelt... volna a közönség; de csak „volna“, mert a zenekar játszott, de a kö-

zönség már sietett fel az ünnepélyes II. szakaszának színterére, a régi város-háza nagytermébe.

Soha még nem bizonyult oly kiesénynek ez a „nagy terem“, mint most; a szereplőknek is alig lehetett helyet szorítani, — nagyon sokan a folyosókon hallgatták a programot, s még többen a piac-téren gyűltek össze.

Az emelvényen először a kollégiumi vonós zenekar jelent meg, élén a kiválóan buzgó, derék karnagygyal Zayda Jánossal. Schumann „Rosenmunde“-ját játszották, — ügyesen.

A következő pont: Mihálovics „Király hymnus“-a előadatra a „Nagyenyed-i dalkör“ vegyes kara által, — szintén éljenzésre ragadta a közönséget.

Azután dr. Werner Gyula, társadalmunk e genialis alakja lépett a közönség elé, mely rokonszánvának élénk kifejezésével fogadta őt. „Nem lelkesíteni állok itt — kezdé s aztán tartott egy tartalmas, mely figyelemmel hallgatott beszédet, mely teljesen meghazudtolta első szavait: egészen föllelkesített. Zajosan megéljenzeték.

Ezután a „theológiai dalkör“ énekelte el szépen Abt „Houfidal“-át, a melynek elhangzása után Farkas Sándor „Március 15-én“ című versét adta elő gyönyörű hangján Sabestyén Ferencz I. é. th. Csak gratulálhatunk az ifju szavalónak, ki sűrű tapokat aratott.

Az ünnepi programot Wegler „Trombita harsog...“ kezdetű indulója zárta be, a kollégiumi tanítóképezdészek dalkarától előadta. Máltán érhető őket a dicséret.

Igy ünneple meg Nagyenyed város ezt a szent nemzeti évfordulót! Azaz hogy mit mondok? ... Ezzel még nem végződött az ünneplés. Este s rendezőbizottság Mukácsi éttermében, a polgárság pedig az óvoda helyiségében banquette-zett. Az utóbbi helyen sikerült táncmulatság is volt; mindkét helyt pedig volt élénk tostirozás — és jó kedv quantum satis.

Referens.

Az enyedi kir. járásbíróóság elhelyezése.

A közérdekű dolgok iránt érdeklődő egész városi közönség figyelmét méltán felkeltötte azon eszme mozgalom, mely a járásbíróóságuk a közönség kényelmét számba vevő elhelyezése kapcsán keletkezett.

Az első terv az volt, hogy a járásbíróóság a Várad-ház emeleti és földszinti helyiségeiben helyeztessék el 9 szobában, a mostani 8 helyett. Ez eszme olesón volna kivihető, — de a mint mondják — felzavarná a Casinó közönségének csöndes nyugalmat.

A második terv az volt, hogy a mostani leányiskola helyiség adassék át a bíróóságuk és az iskola helyiség építtessék a főter és Várszeg utca sarkán a város birtokában levő 2 házas telek felhasználása és 3 megvásárlása útján. E terv valósitása legajább 60,000 frtba kerülne s a házbirtokosokon kívül az iskola iránt érdeklődő nagy közönséget hozta firtongásba.

Alig mulik el év, hogy valamelyik államhivatal lakás ügye a városi hatóság és házbirtokosok nyugalmat meg ne zavarná. Évek óta emlegetik, hogy a postafőnökséget leszállítják postamérséggé, ha alkalmas helyiségről a város közönsége nem gondoskodik, évek óta fél a közönség, hogy a postát valamelyik utca végre fogják elvinni.

A pénzügyigazgatóság még mindig nem tudott az adóhivatallal egyesülni s a magánbérlet által mindig az a veszély fog fenyegetni, hogy a pénzügyigazgatóságot el kell vinni helyiség hiánya miatt a városról.

Hasonló eshetőségek és aggodalmak elkerülésére legcélszerűbbnek látszanék az összes államhivatalokat a piacon városi középületbe koncentrálni oly épületben, mely a szükséghez képest nagyobbítható is.

E terv első gondolatra kivihetetlennek látszik, pedig nem az.

Előnye volna e tervnek, hogy város levén hivatott a közhivatalok elhelyezéséről gondoskodni, az egész ügy folyton az ő kezében lenne. A második, hogy az állammal jobban tudna szerződni, mint erkölcsi testület, a magán háztulajdonosoknál.

E célra a városnak 4 telket kellene megvenni t. i. az Ambrus, Wiukler, Miksa és Lázár féle házat, a Benda ház felett már rendelkezik.

A tervezett sugár utnak a főter és malomárok közötti részei megnyitvatván nevezett telkekből egyetlen háromszögű telek keletkeznék, mely az összes államhivatalok befogadására elégséges és magánlakásra kertek hiánya miatt kevésbbé alkalmas volna.

Evel szemben a Cirner féle telek kertjével kiegészítve egy egész utcasort képezne akár a magánfelek, akár egy jövőbeli nagy középület részére.

Ezen tervvel két nagy eszme volna megvalósítható: az államhivatalok központosítása jó helyen és a Sugár ut legköltségesebb részének megnyitása.

A pénzügyi kivitelle nézve ez uttal csak az elvet lássuk.

Nagyenyed városának van 98 000 frt függő vagy hypothékás adóssága; ezek konvertálhatók olesőbb ksmatu nem hypothékás egységes adóssággá.

Van melyek n adhatók. Nag nagy célo A v kek nagy létesítését nak, a kö Alsófehé A f zési rova öl szölte me 71,01 A tiszta jövő után : 1) a ma gek kivé talyu sz oszt. I fr 32 krt; 2) az egész kr. II. o 47 1/2 kr. 3) alvinczi j jegyzőség 45 kr. II kr. V. o. 7 4) igeni járá városban kr. III. o 5) frt 20 kr A s teljesen átlag el láltatik — 1) a ségeiben, községek ban I. osz frt. IV. o. 2) a geiben és 116 frt. 3) a az alvincz körjegyző 116 frt. I o. 58 frt. 4) a igeni járá városban frt. IV. o. 5) 80 frtot. A m szöletőke szöletők) a V hó 18-án gadja az zönsége loboó zást kelt, s vol — M tárgyait re mény késs — C kedvelő t. az ev. ref. denik vas templomi osztálya sz és folytatj napján. — gr. Bethle

Van a városnak egy sereg olyan háza és házastelke, melyek nem szolgálják közcélra, ezek egytől-egyig elszáthatók.

Nagy pénzügy operációkról lehetne tehát szó, de nagy célok érdekében.

A város birtokában levő magán célra szolgáló telkek nagy száma lehetetlenné teszi a közcélra szolgálók létesítését. — halott utóbbiak anyagi jövedelme biztosabbnak, a közönségre való jótékonyága előbbvalóknak látszik.

—r.

Szabályrendelet

Alsófehérvármegye területén a phylloxera rovar elleni védekezés tárgyában.
(Folytatás)

Felvilágosításul a szabályrendelethez.

A fenti szabályrendelet 3. §-a szerinti védekezési rovatból befolya a vármegye 7405 hold 902¹/₂ ööl szőlőterülete után, melynek katasteri tiszta jövedelme 71,014 frt 21 kr. — összesen 7102 frt 42 kr.

A védekezési rovatat teendő szőlők katasteri tiszta jövedelme 10%-nak megfelelőleg egy katasteri hold után:

1) a nagyenyedi járásnak Maros jobb parti részében, a magyarigényi járásban Sárd és Ompolyicza községek kivételével és Nagyenyed rend. tan. városban I. osztályú szőlőért 1 frt 85 kr. II. oszt. 1 frt 55 kr. III. oszt. 1 frt 15 kr. IV. oszt. 97 kr. V. o. 72 kr. VI. oszt. 32 krt;

2) a nagyenyedi járás Maros bal parti részén és az egész marosújvári járásban I. osztályúért 1 frt 45 kr. II. o. 1 frt 15 kr. III. o. 95 kr. IV. o. 65 kr. V. o. 47¹/₂ kr. VI. o. 34 kr. VII. o. 25 krt;

3) a balászfalvi és kisenyedi járásban, valamint az alvinczi járás bervei, o.-herpeei, csügedi és váradjai körjegyzőségeihez tartozó községekben I. osztályúért 1 frt 45 kr. II. o. 1 frt 30 kr. III. o. 1 frt 5 kr. IV. o. 92¹/₂ kr. V. o. 72¹/₂ kr. VI. o. 55 kr. VII. o. 36kr. VIII. o. 25 krt;

4) az alvinczi járás többi községeiben, a magyarigényi járás Sárd községében és Gyulafehérvár sz. kir. városban I. osztályúért 1 frt 90 kr. II. oszt. 1 frt 60 kr. III. o. 1 frt 20 kr. IV. o. 65 kr. V. oszt. 32 krt;

5) a magyarigényi járás Ompolyicza községében 1 frt 20 kr.

A szabályrendelet 21. §-a szerinti kártalanítás a teljesen kiirtott területekért fog tenni, feltéve, hogy átlag egy-egy kat. hold területen legalább 4000 tő szőlő találtak — egy kat. hold szőlőért:

1) a nagyenyedi járásnak Maros jobb parti községeiben, a magyarigényi járásban Sárd és Ompolyicza községek kivételével és Nagyenyed rend. tanácsu városban I. osztályú szőlőért 148 frt II. o. 120 frt. III. o. 92 frt. IV. o. 78 frt. V. o. 57 frt 60 kr. VI. o. 25 frt 60 krt.

2) a nagyenyedi járásnak Maros bal parti községeiben és az egész marosújvári járásban I. osztályúért 116 frt. II. o. 92 frt. III. o. 76 frt. IV. o. 52 frt. V. o. 38 frt. VI. o. 27 frt 20 kr. VII. osztályúért 20 frtot;

3) a balászfalvi és kisenyedi járásban, valamint az alvinczi járás bervei, o.-herpeei, csügedi és váradjai körjegyzőségeihez tartozó községekben I. osztályúért 116 frt. II. o. 102 frt. III. o. 84 frt. IV. o. 74 frt. V. o. 58 frt. VI. 44 frt. VII. o. 28 frt 80 kr. VIII. o. 20 frtot;

4) az alvinczi járás többi községeiben, a magyarigényi járás Sárd községében és Gyulafehérvár sz. kir. városban I. osztályúért 154 frt. II. o. 128 frt. III. o. 96 frt. IV. o. 52 frt. V. o. 25 frt 60 krt.

5) a magyarigényi járás Ompolyicza községében 80 frtot.

A mely szőlőben pl. átlag csak 3000 vagy 2000 szőlőtőke van (milyenek az elvenült, pusztulóba indult szőlők) a fenti összegeknek ¹/₄ vagy ¹/₂ része levonatik. (Vége.)

Vegyes hírek.

— **Hymen.** Jovian Viktor j.-bírósi jegyző f. hó 18-án vezetett oltárhoz L á x á r Ilona urhölgyet. Fogadja az ifjú pár legjobb kívánatainkat

— **Március 15-ét** Gyulafehérvár sz. kir. város közönsége is igen szépen ünnepelte meg. Volt körmenet lobogó zászlókkal, csengő zenével, a EMKE dalkör énekelt, s volt lelkes beszéd s végül vidám poharzás.

— **Megyei közgyűlés** lesz f. hó 29-én, melynek tárgyait részben a f. hó 20-án tartandó állandó választmány készíti elő.

— **Örömmel értesítjük** a templomi műneklést kedvelő t. közönséget, hogy a n.-enyedi daloskór nőikara, az ev. reformátusok templomában a nyár folyamán mindenik vasár- és ünnepnapon az isteni tiszteltetés emelésére templomi műnekeket fog előadni. Nevezett daloskór női osztálya szereplését már f. év virágvasárnapján megkezdte és folytatja nagypénteken és a húsvéti ünnepek két első napján.

— **A nagyenyedi Bethlen-főtanoda zenekara** gr. Bethlen Géza és dr. Damokos Antal védnöksége alatt

Tordán, 1893. március 25-én a városház negyteremben felszerésben a Tordán felállítandó Jósika-emléktábla alapjának javára, Zayda János főiskolai zenetanár vezetésével alatt alatt táncos egybekötött hangversenyt rendez a következő műsorral: 1. Schubert Fr. „Rosamunde” nyitányát előadja a főiskolai zenekar. 2. Népdalokat énekel Balogh Ilona k. a. 3. Clerri L. „Cigány” jellemképét előadja a főiskolai zenekar. 4. Mendelssohn vonós négyesét (44. mű, 3. szám: a) Allegro vivace, b) Scherzo) előadják Damokos Andor, Heltmann Lajos, Rak János és Scharl Vilmos. 5. Vig monologot ad elő Kovács Dezső. Fahrbach F. jun. „Tréfás takaródó”-ját előadja a főiskolai zenekar. Felhívjuk a t. közönség figyelmét a már előre is élvezetesnek ígérkező mulatságra. Helyárak: korszék 1 frt, zárt-szék 80 kr, állóhely 60 kr. — A műsor kezdete fél 8 órakor.

— **Gyászír.** a gyulafehérvári m. kir. adóhivatal tisztviselői kara fájdalmas részvétellel és legmélyebben megilletődve tudatja szeretet, jó és humánus lelkületű felejtethetlen főnökük száraz-ajtai Inceze Sándor m. kir. adótanárnok urnak, folyó év március hó 15-én életének 54 ik, állami szolgálatának 35-ik. boldog házasságának 22-ik évében hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytat. Hull tetemei 1893 március hó 17-én d. u. 3 órakor helyezték a helybéli ev. ref. sírkertben örök nyugalomra. A haza bennre egy önfeláldozó legbuzgóbb, példás becsületességű tisztviselőt, tízi tízi kara egy méltányos, általában szeretett és tisztelt főnököt, polgártársait pedig egy előzékeny szívvelyes barátot veszítettek bennre. Áldott legyen emléke, eszedes nyugalma! Gy.-fehérvárt 1893. március 16-án.

— **Erdőégés.** Asszonynépa községében f. hó 13-án Finna Antal helybéli földművelő fia az erdőben gyerekes vigyázatlanságból tüzet gyújtott, a mitől a közeli száraz bokrokra csapott át és aztán tovább harapózva az erdőség nagy része leégett. A kár tetemes.

— **Az „Achilles Sport Egyesület”** rendez Pasieson az asfalt angol versenypályán 1893. május 1-én torna és atletikai ünnepélyt. Kötőkerő versenyek lesznek megtartva u. m. 1609 m. kerékpár, 3000 m. versenyjárás, 100 m. gyorstutás, 5 km. biztonsági gép és 10 km. velocipéd versenyek, továbbá a tanuló ifjak versenye, végül a lawotennis match. Az Achilleon 60 bebutorozott szobával fogadja az athletákat és testgyakorlókat, kiket három szaktanár ápril. 15-én oktat. A tanárok Wilkinson training mester R. T. Kronwaldból és Matkovits Miklós torna tanár. Est különösen ajánljuk a magyar testgyakorlati ügy iránt érdeklődő közönségnek.

— **Dr. Jeney Elek** gyűjtő ivén a m.-lapádi tűzkárosultak javára adakozni szívesek voltak: Dravecky Gusztáv 1 frt, Császár Zsuzsa 1 frt, Wagner János 50 kr és Sallak István 1 frt, fogadják a segélyezettek felhívását.

— **Az adózó közönség** figyelmébe. Felhívatik Nagyenyed város adózó közönsége, hogy az 1893 ik évre kivetett I. és II. oszt. ker. adózó kivétési lajstromot — a mely a város adóhivatalnál 8 napi közszemlére kíván táve, tekintse be: különösen a segéd nélkül dolgozó iparosokat érdeklí ezen lajstrom, — mert az adójuk a tavalijhoz képest jóval felemeltetett minden indokolás nélkül; hogy a felemelt adó ellen a kellő időben fellebbezhessenek.

— **Nyilvános számadás.** 1893. jan. 7-én: Fejérdi József 50 kr, Dzsó Zsigmond 10 kr, Szilágyi Farkas 1 frt, Török Bertalan 40 kr, Vincenai Nandor 70 kr, Baldi Károly 70 kr, összesen 3 frt 40 kr. — 1893. jan. 21-én felvizek: Fogarasi Albert 40 kr, Nadori Vilmos 70 kr, Sandor M. 1 frt 10 kr, özvegy Grünfeld Leopoldné 30 kr, Szilágyi Farkas 1 frt és Baldi Károly 1 frt. Összesen 4 frt 50 kr. — A helybéli műkedvelő társulat a zongora használati díjat 12 frtot szíves volt körünknek vissza ajánlani. Az öt főtársiétien betolyt a jegyekből: 222 frt 20 kr; a felv. fizetésekéből: 47 frt 35 kr. A jan. 21-ki sorsolás körnket illető jövedelme: 14 frt 40 kr. Összes bevetel: 273 frt 95 kr, ezzel szemben a kiadások: 177 frt 81 kr; tiszta jövedelem: 96 frt 14 kr. — Nagy-nyed, 1893. február hó. — A bizottság.

Csarnok.

Miért nem adta férjhez Liptákné a leányát?

Ha eszébe jutna valami kóbor földrengésnek, hogy erömütáni gyakorlatait ennek a Javorina vidékének mutassa be, hej! de keservesen fizetnék meg a belépti díjat ezek a szegény Kosztyelec lakói.

Megmondom, miért? Az egész falu úgy van épülve, mint a fellegrárak szoktak, a magasban. Még pedig, minthogy minden embernek külön fellegrára szokott lenni, ennek megfelelőleg itt is minden ház külön-külön magaslaton emelkedik az ég felé.

Hanem azért ne higgye senki, hogy valami erős, költői hajjammal bír e nép s ezért épült ilyen különösnek ez a falu. A világért sem. A kényszerűség, — ez ezredéves átka az embernek, ösztönözte szegényeket, hogy kis kunyhóikkal külön-külön egy-egy magasabb emelke-

désre kapaszkodjanak fel. Ugyanis rendkívül rakoncátlan itt az időjárás, nem tekiut az soha a löcsei Kalendárium által előírt programra, hanem szép tavaszi napokon is olyan szép fellegeket támaszt, hogy még a vén ég is megsokajja, s a mikor aztán ezt a nedres takarót le akarja rázni magától, meg-megszakad a felhőszövet s akkora tengert önt az egész vidékre, hogy hegyecsucok is alig bírják kidugni belőle a fejüket.

Mi lenne ilyenkor, ha az ár a völgyben találna azokat a kis fakunyhókat? Bizony előttené egy, hogy harmadnap valahol a fekete tenger partján ébrednének fel, de már akkor maguk sem tudnák megmondani, hogy házak voltak e, vagy pedig juhaklak.

Könnyen megy itt a birtokszerezés: annyi a hegyhát, hogy egymást váltja fel, mint a debreceni taligasló hátán a hátgerincboga. Elfoglalhat akárki egy ilyen csucost, sem a törvény, sem a szomszéd nem haragszik meg érte, — de nem is segíti. Boldoguljon, a hogy tud. Hanem hat boldogul is. Könnyű az architektúra nagyon. Ledönt négy fényöcséjét a hegy oldaláról, felüti az oromra, oldaltou a lenyessett galyakból, betapassza, tetőt huz rá galyakból meg rozszalmakból s kész az egész épület. Még ablakot sem vág reá. Minek ez a tulságos fényűzés? Nagy uraknak való. kik szeretik a járó-kelőket kímélni. Itt nincs szükség reá, hisz ugy sem lehetne látni senkit, legfőkébb a madarskat, melyek egy irányban huznak el; ezek meg nem üznek divatot, tehát nincs is mit kímélniök rajtuk.

Kiesi, szük az épület, de mégis megfér benne az egész család, hiszen ugy sem áll sok tagból, legfőkébb az apából, anyából, egy pár összecsapzott hajú csametéből s meg aztán még egy-két kergetjubból. Ezek meg szépen megférnek egymás mellett: egyik olyan kevés igényű, mint a másik. Ha az anya az egyik szegletet elfoglalja a maga kis esecsemőjével, a másikban szépen meghuzódhatik az anyajuh kis báránykájával; nem zavarja egyik a másikat, mindkettő anya, kikre nézve halott az egész világ e kicsinyeken kívül. Aztán a kiesények is olyan kedvesek, egyik olyan jó, szelíd, mint a barány, a másik meg mint egy alakot cserélt szárnyatlan agyal. Egy idősek talán, csak hogy míg az egyik eleven, kis zerge lábain gyorsan szökel ide s tova, a másik olyan gyámoltalan, csak sirni s mosolygoui tud. — Még az édes emléköz is él-sirja magát a gyermek, — isten tudja, melleto? még édes anya sem érti gyűgyegő siró szavát. — A kis barány rá-néz nagy, okos szemével, mintha megértene a siróhangot, oda megy hozzá, szép bohócs fejtét a siró archoz értetve, bégetni kezd s mintha varázs lenne ebben a hangban: a gyermek elhallgat és mosolyog. Talán megértette ártatlan lelke az ártatlan vidorság szép, csengő beszédét? — — Ki tudná megmondani!

Igy leírva s olvasva igen vonzó lehet a kép; de azoknak, a kik átéltek, nem a leggyönyörteljesebb. Bizony van is okuk reá. Feant lakni a magas kakasulón, akkora kis helyen, hol csak egy szerény házacska fér meg, akkora udvarral, melyen egy tyuknak is fejtörést okoz a megfordulás. — Nélkülözni minden kertet, mely legalább a konyhára teremne meg egy kis zöldséget; egy-egy árnyas fát, melyen egy madár fészkelhetne bár s édes dalival becsengene a magány esendjét; melyre vidáman mászhatna fel a gyermek, s édesen pihenhetne meg alatta a gazda, ha a meleg nap álmat hint fáradt pilláira. Meredek szikla oldalon ereszkedni alá egy ital vizért s a sikós uton mászni fel a föld sorány áldásával: a krumplival megterhelve, bizony ez már nem idyl, de prózánál is prózáibó.

És ez a szegény nép nem zúgódik soha. Hanem hát ez a folytonos küzdelem a földdel meg-edzette egészen őket. Olyan szálás, jól megtermett mindenik, hogy öröm a rájuk nézés. Itjau, virágjában alig hál meg itt valaki, mindannyian bámulatos öreg kort ének. Patikusnak, doktornak hire sinez. Minek is lenne, mikor senki sem veszi igénybe? Éhen halna meg miudkettő, ha csak egymás számára nem írának a recepteket s nem maguk fogyasztanak el az egész patikát — az ehhalál ellen.

S mint a hegyi lakóknál észlelhető: rendkívül valóságos e nép is. De templomuk nincs, a mi egy kissé irónikusnak tűnik fel, mert a falu neve éppen „templomot” jelent, hanem e helyett van annyi processio a szomszéd, templomokkal megaldott falvakba és városokba, hogy felér a mindennapi templomozással.

Van papjuk is: főtisztelendő Turdi Jonáthán ur. Ez a pap, iskola- és orgonamester, harangozó, egyházi, gondnok és minisztráns gyerek egy személyben. Hanem annyi hivatala mellett rendkívül kevés a teendője.

Mint iskolamester, egyszer egy évben bemegy az iskolába, de ekkor is maga kell kinyissa, mert bizabban egy jótét lélek sinezen. Ekkor is csak azért látogatja meg, hogy számba vegye, mennyit munkálkodtak a takács-pékok s mennyit fur-faragtak az ács-egerek. Ez a leltározás adja itt a legtöbb dolgot. Mint harangozó lefőnébe a poharakkal harangoz a vékony „burcsák” ivása közben, a mi azonban, tekintve e különös ital zamátját, éppen nem jár fáradtsággal, vagy megterheltséggel — semmitéle tekintetben. Mint egyháziinak van a legterheesebb teendője, számon tartja a hétnek vasárnapal megöldött napjait;

